

Principy

Jednotné politiky ochrany duševního vlastnictví včetně jednotné licenční politiky v rámci Ministerstva zemědělství

Preambule a účel Principů

Jedním ze základních úkolů Ministerstva zemědělství (dále jen „**Ministerstvo**“) je v souladu se zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, účelně, efektivně a hospodárně využívat majetek státu.

Tento majetek státu může být jak hmotný, tak i nehmotný a k účelu zvýšení povědomí o nutnosti ochrany nehmotného majetku (práva duševního vlastnictví) a ke stanovení jednotného rámce jeho ochrany slouží tyto principy **jednotné politiky ochrany duševního vlastnictví včetně jednotné licenční politiky v rámci Ministerstva** (dále jen „**Principy**“).

I.

Seznam zkratk a základních pojmů z oblasti duševního vlastnictví

Autor – fyzická osoba, která vytvořila Autorské dílo.

Autorské dílo – dílo uvedené v ustanovení § 2 Autorského zákona, tj. zejména

(i) dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam;

(ii) počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem;

(iii) databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvorem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky nebo jiným způsobem;

(iv) nejedinečné fotografie splňující znak původnosti.

Autorský zákon – zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Krabicový software (tzv. FPP – Full Package Product) – hotový produkt, určený pro masovou distribuci, rozšiřovaný na hmotném nosiči k instalaci, popř. s narůstající četností stále častěji šířený formou jeho stažení/zpřístupnění na webových stránkách výrobce/distributora a určený koncovým zákazníkům zejména počítačů, notebooků a případně smartphonů, nepředpokládající a nevyžadující provádění složitých nastavení, customizace nebo implementace. Jedná se o software, který není vyvíjen na míru, který však

může být doplňován určitými vyvinutými moduly, a jehož upgrade je na vůli výrobce software.¹

Bernská úmluva – Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu 26. června 1948, ve Stockholmu 14. července 1967 a v Paříži 24. července 1971; ve Sbírce zákonů vyhlášena pod číslem 133/1980 Sb.

COTS – Commercial of the shelf – „komerční produkty z regálu“ – sériové produkty z oblasti elektroniky a taktéž oblasti standardního software, které se dají koupit tak, jak jsou vyrobeny (bought "as is")².

Creative Commons Licence - soubor veřejných licencí, které přinášejí nové možnosti v oblasti publikování autorských děl - posilují pozici autora při rozhodování, za jakých podmínek bude dílo veřejně zpřístupněno; jejich cílem je rozšířit množství autorských děl dostupných veřejnosti k legálnímu využívání a sdílení. Autor jejich prostřednictvím nabízí neurčitému počtu potenciálních uživatelů licenční smlouvu, na základě které jim poskytuje některá svá práva k dílu a jiná si vyhrazuje. Existuje šest základních typů těchto licencí.³

Customizace software – individuální úprava software na míru zákazníka.

Databáze⁴ – soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.

Duševní vlastnictví – vlastnictví k nemotné věci dle § 1011 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a dle definice WIPO duševní vlastnictví (Intellectual Property) označuje výtvoř duševní činnosti: literární a umělecká díla, symboly, jména a zobrazení používaná v obchodu, tj. např. práva k autorským dílům a nemotným statkům souvisejícím, k vynálezům, průmyslovým vzorům, ochranným známkám, obchodním firmám a obchodním jménům, k vědeckým objevům, práva na ochranu proti nekalé soutěži a všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké, čímž jsou míněna práva k užitným vzorům, obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacím návrhům, odrůdám rostlin, topografiím polovodičů, označení původu a zeměpisným označením, obsahu databází a typografickým znakům.⁵

Free Software/Open Source Software – software s otevřeným zdrojovým kódem umožňující neomezené provádění změn ve zdrojovém kódu a tím i ve vlastním softwaru.

¹ Viz Lukáš JANSA, Petr OTEVŘEL, Softwarové právo, Praktický průvodce právní problematikou v IT. Brno: Computer Press, a.s., 2011; ; srov. též <http://www.pravoit.cz/article/formy-distribuce-krabicoveho-software> [citováno 8. 11. 2015]

² Viz http://de.wikipedia.org/wiki/Commercial_off-the-shelf [citováno 23. 11. 2015] a <http://en.wikipedia.org/wiki/COTS> [citováno 23. 11. 2015]

³ Viz Bohumír ŠTĚDRŮŇ, Ochrana a licencování počítačového programu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 16–18; srov. též <http://www.creativecommons.cz/licence-cc> [citováno 8. 11. 2015]

⁴ Viz § 88 Autorského zákona

⁵ Viz Bohumír ŠTĚDRŮŇ, Ochrana a licencování počítačového programu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 2–3; srov. též <http://www.wipo.int/about-ip/en/> [citováno 8. 11. 2015]

Více informací možno nalézt na webových stránkách Free Software Foundation⁶ nebo Open Source Initiative⁷.

Freeware - proprietární software distribuovaný bezúplatně.

Hardware - označuje veškeré fyzicky existující technické vybavení počítače; jedná se o součástky počítače, bez nichž by nebyl schopen počítač pracovat.

ICT - Informační a komunikační technologie, z angl. Information and Communication Technologies

Licence⁸ – rozumí se poskytnutí oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu;

(i) **Výhradní licence** – smlouva vyžaduje písemnou formu, poskytovatel licence nemá právo poskytnout licenci třetí osobě po dobu, co výhradní licence trvá a není-li výslovně ujednán opak, zdrží se poskytovatel i výkonu práva, ke kterému udělil výhradní licenci;

(ii) **Nevýhradní licence** – poskytovatel licence je oprávněn k výkonu práva, ke kterému udělil nevýhradní licenci, jakož i poskytnout licenci třetí osobě; není-li výslovně ujednána výhradní licence, platí, že se jedná o nevýhradní licenci.

OHIM⁹ - Úřad pro harmonizaci na vnitřním trhu (Office for Harmonization in the Internal Market) se sídlem v Alicante, Španělské království; jedná se o Agenturu EU odpovědnou za oblast ochrany ochranné známky EU a za oblast ochrany průmyslových vzorů EU, včetně zápisu.

Ochranná známka¹⁰ – jakékoli označení schopné grafického znázornění za podmínek stanovených Zákonem o ochranných známkách, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena, číslice, tvar výrobku nebo jeho obalu, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb jiné osoby.

OLP – Odbor legislativní a právní Ministerstva.

OVS – Odbor vnitřní správy Ministerstva.

OVZ - Odbor pro veřejné zakázky Ministerstva.

Patent¹¹ – uděluje jej ÚPV na vynálezy, které splňují podmínky dané zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, tzn. jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné¹²;

⁶ Viz <http://www.fsf.org> [citováno 8. 11 2015]

⁷ Viz <http://www.opensource.org> [citováno 8. 11 2015]

⁸ Viz § 2358 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹ Viz <http://oami.europa.eu>

¹⁰ Viz § 1 Zákona o ochranných známkách

¹¹ Viz § 2 zákona č.527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

¹² viz Bohumír ŠTĚDRŇ, Ochrana a licencování počítačového programu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s.10

Počítačový program (software) - je v ICT postup operací, který popisuje realizaci příslušné úlohy.

Počítačovým programem je soubor příkazů a instrukcí vyjádřených v jakékoliv formě použitých přímo nebo nepřímo v počítači anebo v podobném technickém zařízení, přičemž tyto příkazy a instrukce mohou být napsané anebo vyjádřené ve zdrojovém kódu nebo strojovém kódu. Součástí počítačového programu je i podkladový materiál použitý na jeho vytvoření.¹³

Dle Čl. 10 TRIPS je počítačový program, ať již ve zdrojovém nebo strojovém kódu, chráněn jako literární dílo dle Bernské úmluvy (1971) a sestavování údajů nebo jiných materiálů, ať schopné zpracování počítačem nebo v jiné formě, které buď z důvodu výběru nebo uspořádání jejich obsahu představují duševní výtvar, se chrání jako takové, přičemž tato ochrana, která se nerozšiřuje na samotné údaje nebo materiály, nebude na újmu jakéhokoli autorského práva, spočívajícího v samotných údajích nebo materiálech.

Obdobně i ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů, dle jejíhož úvodního bodu 7) se počítačovým programem rozumí programy v jakékoliv formě, včetně těch, které jsou součástí technického vybavení (hardware), přičemž výraz počítačového programu zahrnuje i přípravné koncepční práce vedoucí k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového programu.

Dle § 65 odst. 1 Autorského zákona je počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů chráněn jako dílo literární. Myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoliv prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle Autorského zákona chráněny.

Pořizovatel databáze - fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba.¹⁴

Poskytovatel licence – osoba poskytující nabyvateli licence oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu.¹⁵

Projektová dokumentace – dokumentace zpracovaná jejím autorem v souladu a s požadavky zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a dle jeho prováděcích předpisů, zejména vyhlášky č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů.

Proprietární software – software s uzavřeným zdrojovým kódem, dodávaný pouze ve formě binárního kódu (tedy bez přístupu ke zdrojovému kódu), bez možnosti vlastních úprav uživatelem a s přísně limitovanými možnostmi užívání a dalšího šíření.¹⁶

¹³ Viz § 87 odst. 1 zákona Slovenské republiky č. 185/2015 Z. z., Autorský zákon

¹⁴ Viz § 89 Autorského zákona

¹⁵ Viz § 2358 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁶ Viz Bohumír ŠTĚDRŮ, Ochrana a licencování počítačového programu. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 2–3

Strojový kód – forma zápisu počítačového programu, přičemž se jedná o vyjádření, kterému je schopen porozumět samotný počítač; jedná se o soubor příkazů.

Sublicence (podlicence)¹⁷ – poskytnutí oprávnění tvořícího součást licence třetí osobě zcela nebo zčásti, za předpokladu, že tak bylo ujednáno v licenční smlouvě.

TRIPS – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, administrativně spravovaná WTO a tvořící jednu z příloh ke smlouvě o založení WTO.

Upgrade - povýšení softwarového produktu na novou verzi nebo povýšení/doplnění výkonu hardware.

ÚPV – Úřad průmyslového vlastnictví.

ÚZEI – Ústav zemědělské ekonomiky a informací.

WIPO (World Intellectual Property Organization) – Světová organizace duševního vlastnictví se sídlem v Ženevě, Švýcarská konfederace.

Zákon o ochranných známkách – zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů.

Zásada 3E – efficiency-economy-effectiveness - zásada účelnosti, hospodárnosti a účinnosti.

Zdrojový kód – taktéž jako v případě strojového kódu forma zápisu počítačového programu, a to v konkrétním programovacím jazyce, jedná se o soubor příkazů napsaných v konkrétním pro člověka čitelném programovacím jazyce.¹⁸

II.

1. Oblasti Ministerstva, pro které jsou nejčastěji vytvářena plnění mající charakter autorských děl

- (i) plnění v oblasti ICT (zejména počítačové programy);¹⁹
- (ii) plnění pro oddělení komunikace s veřejností;
- (iii) příprava odborných publikací a informačních materiálů pro odborné útvary Ministerstva;
- (iv) plnění pro odborné útvary Ministerstva ze strany veřejných výzkumných institucí (dále jen „v.v.i.“)²⁰ a dalších výzkumných organizací;
- (v) plnění pro odborné útvary Ministerstva ze strany projektových organizací.

¹⁷ Viz § 2363 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁸ Viz Martin MAISNER a kol., Základy softwarového práva. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 3; a též <http://en.wikipedia.org/wiki/Source> [citováno 8. 11. 2015]

¹⁹ Pozn.: Zejména plnění ad (i) a (iv) mohou zahrnovat i pořízení databází

²⁰ Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, ve znění pozdějších předpisů

2. S cílem vytvoření jednotné úpravy a jednotných postupů v oblasti licencování autorských děl jsou pro jednotlivé útvary ministerstva závazné následující principy:

2.1 Problematika související přímo se smluvními dokumenty Ministerstva

- (i) V případě, že je plnění na **základě požadavku Ministerstva určeno výhradně pro Ministerstvo** (plnění „na zakázku“), je nutné kromě případů zvláštního zřetele hodných zajistit **licenci výhradní**; za případy zvláštního zřetele hodné se považují zejména případy, kdy jsou s požadavkem na poskytnutí výhradní licence spojeny jednoznačně prokazatelné dodatečné náklady, jejichž vynaložení by v daném případě bylo v rozporu se Zásadou 3E a případy, kdy je nevhodnost požadavku na poskytnutí výhradní licence odůvodněna zvláštními okolnostmi technického charakteru, např. propojeností plnění na zakázku s převažujícím standardním software nebo Free Software/Open Source Software či Freeware.

Výjimku tvoří tzv. Krabicový software, popř. COTS, kdy je licence v zásadě nevýhradní.

Dále je potřeba v rámci licenčních smluv zajistit:

- možnost **autorské dílo měnit**, a to i prostřednictvím třetích osob;
- právo užívat autorské dílo po dobu trvání majetkových práv autorských, není-li konkrétními okolnostmi, např. licenčními podmínkami zahraničního výrobce software odůvodněn kratší časový rozsah licence;
- poskytnutí licence bez omezení jejího územního rozsahu, tzn. celosvětový územní rozsah licence; je-li konkrétními okolnostmi, např. licenčními podmínkami třetích osob odůvodněn požadavek na užší územní rozsah licence, požadovat poskytnutí licence pro území členských států Evropské unie, minimálně však pro území České republiky;
- dostatečný množstevní rozsah licence, resp. poskytnutí licence bez omezení množstevního rozsahu, není-li konkrétními okolnostmi, opět např. licenčními podmínkami zahraničního výrobce software odůvodněn požadavek na licenci v užším rozsahu;
- možnost **poskytnout sublicenci**;
- možnost licenci nevyužít;
- vyloučení možnosti výpovědi licence ze strany Poskytovatele licence, ledaže by tato možnost byla vyloučena či omezena konkrétními licenčními podmínkami třetích osob, např. výrobců standardního software;

- trvání licence i po skončení vlastní smlouvy, na jejímž základě bylo dílo pro Ministerstvo zhotoveno;
- je-li to možné, **prohlášení vlastních autorů/fyzických osob** dle § 5 odst. 1 Autorského zákona;
- vždy, kdy je to možné a potřebné, poskytnutí licencí k příslušnému duševnímu vlastnictví i pro Zařízení služeb MZe s.p.o. včetně případného zápisu u ÚPV dle § 18 Zákona o ochranných známkách;
- v případě počítačových programů **jednotnou úpravu zdrojového kódu** (dokumentovaný a komentovaný) a taktéž **strojového kódu** i s ohledem na již uvedený čl. 10 TRIPS (počítačový program ať již ve zdrojovém nebo strojovém kódu je chráněn jako literární dílo) a jejich předání Ministerstvu, eventuálně v případě strojového kódu předání ověřeného postupu nezbytného pro sestavení tohoto strojového kódu; vlastní instalace počítačového programu musí být schválena oddělením kybernetické bezpečnosti Ministerstva, aby nebyla ohrožena bezpečnost počítačové sítě proti kybernetickým hrozbám;
- že se Ministerstvo zavazuje s přihlédnutím k charakteru požadovaných cílových služeb k maximálně možnému využití Freeware a Free Software/Open Source Software, přičemž bude předem ze strany příslušného útvaru ICT posouzeno, zda se jedná o postup vedoucí k efektivnímu dosažení cíle.

(ii) **Databáze**

- obecně by mělo platit, že **Ministerstvu náleží práva pořizovatele databáze**, včetně **zvláštních práv pořizovatele databáze dle § 88a Autorského zákona**, to i ve vztahu k databázím, které pro Ministerstvo zpracovávají resortní organizace, včetně v.v.i. a ÚZEI.

(iii) **Ochranné známky**

- Je nezbytné, aby loga užívaná Ministerstvem, včetně akcí pořádaných ze strany Ministerstva byla, je-li to možné dle Zákona o ochranných známkách, **přihlášena a následně zapsána jako ochranné známky**. Příslušná loga jako autorská díla musí být autorskoprávně zajištěna až k prohlášení autora pro eliminaci rizika možnosti výmazu ochranné známky ze strany třetích osob či jiných nároků;
- Věcně příslušný útvar či OLP mají vždy zvážit, zda některé vybrané ochranné známky ministerstva nepřihlásit u OHIM jako ochranné známky Společenství, resp. EU.

(iv) **Autorský dozor u stavebních zakázek**

OVS ve spolupráci s OLP zajistí licenční ustanovení ve prospěch Ministerstva, včetně prohlášení samotného autora, obsahující mj. oprávnění Ministerstva Projektovou dokumentaci měnit a upravovat, aby

při eventuelních budoucích stavebních úpravách nebylo vázáno na poskytnutí služeb od původního autora.

(v) **Konzultace a informace o licencích**

- věcně příslušný útvar konzultuje otázky související s ochranou duševního vlastnictví v připravovaných veřejných zakázkách s OLP a OVZ;
- věcně příslušný útvar je odpovědný za informování oddělení pro právní a licenční podporu o všech poskytnutých licencích od externích dodavatelů i o poskytovaných licencích dalším osobám. OLP vede přehled licencí a pravidelně jej aktualizuje.

3. Creative Commons licence

Ministerstvo zpřístupní maximum děl vytvořených v rámci Ministerstva široké veřejnosti pomocí Creative Commons licencí.

4. Školení

OLP ve spolupráci s ÚZEI a za podpory odboru výzkumu, vzdělávání a poradenství Ministerstva zajistí školení pro zaměstnance v.v.i. pro zvýšení ochrany duševního vlastnictví k výstupům výzkumných projektů, aby, pokud jsou mimo jiné výstupem jejich vynálezecké činnosti vynálezy ve smyslu zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, byly podávány přihlášky vynálezu u Úřadu průmyslového vlastnictví s cílem udělení patentu.

5. Koordinace činnosti resortních organizací

OLP ve spolupráci s věcně příslušnými útvary provádí koordinaci činností resortních organizací v oblasti ochrany duševního vlastnictví.

III.

Závěrečná ustanovení

1. V případě, že plnění poskytnutá dříve před vyhlášením těchto Principů měla charakter autorského díla a v příslušných smluvních dokumentech nebyla dostatečně zajištěna licenční oprávnění ve prospěch Ministerstva, příslušný odbor, do jehož gesce spadá správa příslušného smluvního dokumentu, vynaloží veškeré úsilí, jež na něm lze vyžadovat, aby dodatečně zajistil příslušná licenční oprávnění pro Ministerstvo v rámci původně sjednané ceny.
2. Výjimky z těchto Principů uděluje 1. náměstek ministra či jím pověřený zaměstnanec správní sekce.
3. Tyto Principy nabývají platnosti a účinnosti dnem jejich zveřejnění na intranetu Ministerstva.